

Seria: **Sienkiewicz — nowe odczytania**

Pod redakcją
Jerzego Axera i Tadeusza Bujnickiego

7

Wydział „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego

TWÓRCZOŚĆ HENRYKA SIENKIEWICZA A KORESPONDENCJA SZTUK

Pod redakcją
Tadeusza Budrewicza i Andrzeja Rataja

Warszawa 2018

Recenzenci:
prof. dr hab. Ewa Ihnatowicz (Uniwersytet Warszawski)
prof. dr hab. Ewa Skorupa (Uniwersytet Jagielloński)

Projekt został sfinansowany
ze środków Narodowego Centrum Nauki
na podstawie decyzji nr DEC-2012/06/A/HS2/00252

Redakcja: Ewdokia Cydejko
Korekta streszczeń: Elżbieta Olechowska

Na okładce:
obraz Kazimierza Pochwałskiego pt. *Henryk Sienkiewicz i Kazimierz Pochwałski na statku*
(zgoda na publikację wydana przez Muzeum Narodowe w Kielcach)

Skład i łamanie: Mercurius, Olsztyn

© Copyright by Wydział „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego
& Wydawnictwo DiG, 2018

ISBN 978-83-7181-885-1 (seria)
ISBN 978-83-286-0026-3

Wydawnictwo DiG Sp. j.
PL 01-987 Warszawa, ul. Dankowicka 16c lok. 2
tel./fax: (+48) 22 839 08 38
e-mail: biuro@dig.pl, <http://www.dig.pl>

Druk cyfrowy: TOTEM w Inowrocławiu

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Krzysztof Stępnik , „Polonia devastata”. Apele Sienkiewicza do sumienia świata (luty 1915)	11
Adrianna Adamek-Świechowska , „Zali te cudne sprawy wymyślił Sienkiewicz?”. Rzecz o pokrewieństwach ducha i formy	47
Barbara Szargot , Reinterpretacja <i>Quo vadis</i> w operze <i>Petronio</i>	69
Ireneusz Gielata , Rzeźby Sienkiewicza (w <i>Quo vadis</i>)	81
Agata Zalewska , Między słowem a linią. O rysunkach Sienkiewicza — glosa do dotychczasowych ustaleń	95
Wojciech Birek , Komiksowe adaptacje dzieł Henryka Sienkiewicza. Wprowadzenie do analizy zbiorczej	113
Jolanta Sztachelska, Karolina Szymborska , <i>Róże Heliogabala</i> . Sienkiewicz — Lawrence Alma-Tadema. Spotkanie w przestrzeni sztuki	137
Zdzisława Mokranowska , Transfiguracje i transformacje. Instrumentalizacja sukcesu	163
Dorota Jarząbek-Wasył , Słuchając Sienkiewicza	177
Aleksandra Chomiuk , Połaniecki i inni. Serialowa przygoda Sienkiewicza z telewizją	193
Tadeusz Lubelski , <i>Potop Redivivus</i> Jerzego Hoffmana a współczesny kryzys męskości	211
Magdalena Chrenkoff , Wątków sienkiewiczowskich rezonans w muzyce	225
Dorota Samborska-Kukuć , Tematyzacje muzyczne w powieściach Sienkiewicza	245

Ewa Kosowska , Ognisty krag. O wybranych źródłach plastycznej wyobraźni Henryka Sienkiewicza	263
Maciej Gloger , „Słowiańska epopeja” Alfonsa Muchy wobec twórczości Henryka Sienkiewicza. Rozważania komparatystyczno-wpływologiczne	281
Cezary Zalewski , Czaszki i włosy. Relacja Henryka Sienkiewicza z wystawy antropologicznej w Paryżu	295
Cezary Zalewski , Wyższa rodzajowość. Uwagi Henryka Sienkiewicza o malarstwie francuskim wystawionym w Salonie w 1878 roku	307
Agnieszka Kuniczuk-Trzciniowicz , STYKANie się sztuk — wokół <i>Mężczeństwa chrześcijan w Cyrku Nerona</i>	329
Magdalena Sadlik , „Quo-vadiska”, „potopówka” i inne. Henryk Sienkiewicz w świecie pocztówek	339
Anna Meiser , Pomniki Henryka Sienkiewicza jako specyficzny sposób prezentacji sylwetki pisarza	349
Autorzy	367
Indeks osób	373

WSTĘP

W dniach 22–23 kwietnia 2016 roku odbyła się kolejna konferencja naukowa w ramach projektu badawczego pt. „Henryk Sienkiewicz. Obecność w kulturze polskiej XX wieku. Polskość i nowoczesność. Recepcja i nowe odczytania”. Jej organizatorami byli Wydział Artes Liberales Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wydział Historyczno-Filologiczny Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Obrady poświęcono rozległej tematyce, a mianowicie twórczości Sienkiewicza interpretowanej z punktu widzenia korespondencji sztuk, a także obecności tej twórczości w mediach. Związki między różnymi dziedzinami sztuki w szerokim rozumieniu, poszukiwanie synestezji czy ekfrastycznych wątków to główne cele autorów wystąpień. Pokłosie konferencji zawiera niniejszy tom. Sposób, w jaki autorzy odpowiedzieli na wyzwanie związane z tak sformułowanym tematem obrad, ukazuje wprost nieograniczone możliwości interpretacyjne. Krzysztof Stępnik i Cezary Zalewski przedstawili sprawność warsztatu pisarza, pozwalającą mu na swobodne poruszanie się w obrębie różnych gatunków literackich, i wzajemne ich powiązania. Sienkiewicz, występując w roli publicysty czy artysty, pozostaje zawsze wielkim twórcą i solidnym rzemieślnikiem. Zarówno w jednej, jak i w drugiej roli potrafi osiągać zamierzony efekt, stosując wymiennie i skutecznie narzędzia literackie.

Zainteresowanie wielu uczestników konferencji koncentrowało się wokół związków twórczości Sienkiewicza z teatrem. Wstępne rozpoznanie bogactwa materiałowego w tym zakresie przyniosła książka Haliny Kosętki *Adaptacje sceniczne dzieł prozatorskich Henryka Sienkiewicza* (1997). Nowsze studia pogłębiły ten problem od strony poetyki i estetyki. Artykuły Zdzisławy Mokranowskiej, Barbary Szargot czy Adrianny Adamek-Świechowskiej, prócz ogólnych rozważań nad transformacjami powieści Sienkiewicza na scenę teatralną, przekazują wiele szczegółowych egzemplifikacji. Teatrologiczne rozważania łączą się z zainteresowaniami Sienkiewicza — problematyka teatru była mu bliska od lat młodości. Wszak jego debiut dziennikarski to właśnie recenzja teatralna. Warto przypomnieć, że Sienkiewicz był także autorem kilku sztuk teatralnych cieszących się sporym zainteresowaniem krytyków i recenzentów oraz szerokiej publiczności. Wreszcie — nieobce mu było adaptowanie prozy na język teatru. Wykorzystując jedną z najbardziej charakterystycznych postaci stworzonych przez siebie, napisał, przyznając